

13. Яців О. (2018). Методологічні засади становлення світогляду у спадщині Миколи Шлемкевича та їх використання в сучасній системі виховання. *Збірник наукових праць*. (25 (2–2018)). (Ч.1). (Р.1). Педагогіка. 211-216.

Алла ЗАГОРОДНЯ

*доктор педагогічних наук, доцент,
головний науковий співробітник відділу
історії та філософії освіти
Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ
orcid 0000-0003-2418-1670*

СОЦІАЛЬНО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ ХХ СТОЛІТТЯ

Проведений науковий пошук засвідчує, що соціально-антропологічний підхід дозволяє проаналізувати еволюцію взаємодії людини, природи, суспільства в історичному, соціальному, біологічному контексті. Таким чином, соціально-антропологічний підхід об'єднує в собі: методи досліджень природничих (біологія людини, анатомія і фізіологія людини, медицини та ін.) та соціально-гуманітарних наук (археологія, історія, соціологія, етнографія, педагогіка, психологія, культурологія, філософія, етика і естетика, економіка, політологія та ін.). В цьому дискурсі, людина як соціально активна особистість формується та розвивається під впливом освіти й виховання. Оскільки, освіта є важливим підґрунтям, що засвідчує рівень розвитку економіко-політичних, духовно-культурних та морально-етичних аспектів будь-якого суспільства.

Важливими для нашого дослідження є наукові погляди М. Шлемкевича щодо осмислення концепції людини на засадах соціально-антропологічного коду української філософії освіти. Так, в основі його ідей була закладена тенденція розвитку української галицької педагогіки ХХ ст., сутність якої полягала в збереженні і розвиток етнокультурної самобутності українців в умовах колонізації земель України та обґрунтування потреб українців у національному відродженні. Означене на його думку, уможливорюється через глибинне засвоєння людиною духовно-культурної спадщини її народу, що в подальшому має значний вплив на розвиток освіти і виховання [2].

Відомо, що світоглядні орієнтири М. Шлемкевича стали предметом досліджень багатьох сучасних дослідників, які інтерпретують їх з точки зору різних підходів, як от: екзистенціальний (В. Артюх); антропологічний (П. Берко, М. Дзера); особливостей української ментальності (С. Грабов, В. Храмова), та ін.

Слід також зазначити, що творча спадщина М. Шлемкевича досліджувалась також О. Кульчицьким, який провів глибинний аналіз його соціологічних поглядів крізь призму праці «Сутність філософії». Світоглядним позиціям М. Шлемкевича присвячені праці Й. Лося.

Відтак, цікавим для нашого дослідження є виокремлення за М. Шлемкевичем чотирьох історичних типів світогляду особистості (див. рис. 1).

Рис. 1. Типологія світогляду особистості за М. Шлемкевичем [12]

В контексті окресленої проблеми дослідження слід акцентувати увагу на світоглядному типі особистості «шевченківська людина», яка детально описана в науковому доробку науковця, «Загублена українська людина» (1992 р.) [2]. В якості лозунга в такої людини виступають слова Т. Шевченка «Борітеся – поборете!». Її головною зброєю є незламна незалежна думка та сила духу. Як зазначає, М. Шлемкевич, така людина здатна випереджувати час, адже знаходиться в постійному русі, і прагне не тільки до

самовдосконалення, але й намагається чинити вплив на розбудову нового суспільства.

Отже, виділена М. Шлемкевичем типологія світогляду особистості української людини в історико-культурному контексті, далеко виходить за межі тих систем, які були йому сучасними, адже вони актуальні і в умовах сьогодення.

Зауважимо, що в основу концепції людини за М. Шлемкевичем закладено ідеї розбудови Української держави на засадах гуманно-демократичного устрою, де чинне місце посідає національний характер життя людини, її орієнтири, цінності, відповідальність за долю нації, рішучість, дієвість, тощо.

В умовах гуманізації українського суспільства формування світогляду підростаючого покоління також базується на визначенні чіткої стратегічної політики. З точки зору педагогіки питання морального перетворення людини і глибокого внутрішнього процесу перетворення, що відбувається в людині, є цінним через усвідомлену ціннісну орієнтацію та вибір відповідних мотиваційних пріоритетів. Пріоритезувати свою духовну орієнтацію, ставлячи на перше місце цінності, що складають основу моральних чеснот і законів доброзичливості. І співчуття, повернення до духовних коренів народу на гуманітарних засадах, виведення порядних людей у центр уваги, як сказав М. Шлемкевич [1]. Адже духовне вдосконалення людини відображається на її стосунках з оточуючими, розумінні, повазі та любові до інших, ставленні до родини, країни, суспільства.

Список використаної літератури:

1. Атропологічний код української культури і цивілізації (у двох книгах). (2020). О.О. Рафальський (керівник авторського колективу), Я. Калакура, В. Коцур, М. Юрій (науковий редактор). Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. (Кн. 2). 536.
2. Шлемкевич М. (1992). Загублена українська людина. К.: МП «Фенікс». 168.